

3. Кримінально-процесуальний кодекс від 13.04.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення 06.06.2020)

4. Штыкова Н. Н. Ювенальная юстиция в США, Англии и России XIX – XX века (историко-правовой анализ) : автореф. дис. на соискание ученой степ. канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теория и история права и государства ; История политических и правовых учений». Н. Новгород, 2001.

Кононець Віта Петрівна,
доцент кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ ЩОДО ЗАХИСТУ ДІТЕЙ

Всебічна охорона та захист дітей є одним із пріоритетних завдань правової політики держави, оскільки діти є найбільш незахищеними та вразливими. Охорона прав дитини, яка потрапила в систему адміністративно-правових, кримінально-правових та кримінально-процесуальних відносин «становила у минулому і становить у теперішньому часі підвищений інтерес суспільства, оскільки у своїй сутності стосувалася проблеми забезпечення генофонду, виховання здорового покоління.

Стаття 39 Конвенції ООН «Про права дитини» встановлює, що «держави-учасниці вживають всіх необхідних заходів для сприяння фізичному та психологічному відновленню та соціальній інтеграції дитини, яка є жертвою будь-яких видів нехтування, експлуатації чи зловживань, катувань чи будь-яких

жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поведінки, покарання чи збройних конфліктів.

«Права на захист у важких ситуаціях під час процесу відправлення правосуддя» керівних принципів ООН, що стосуються правосуддя з питань, пов'язаних із участю дітей-жертв та свідків злочинів, передбачає, що фахівцям слід вживати заходів щодо запобігання виникненню важких ситуацій в процесі розшуку, розслідування і переслідування для забезпечення дотримання найкращих інтересів дітей – жертв та свідків злочинів і поваги до їх гідності.

Законодавство України що визначає сферу захисту прав дитини передбачає ряд нормативно-правових актів, і задекларовано необхідністю вдосконалення механізмів забезпечення прав дітей що визначено «Національною стратегією реформування системи юстиції щодо дітей на період до 2023 року» затверджене розпорядженням КМУ № 1027-р від 18.12.2018 року. Стратегією визначено, що серйозним недоліком у роботі органів, служб і закладів відповідальних за проведення профілактичної і соціально-виховної роботи, надання соціальних та освітніх послуг, є відсутність дієвих програм профілактики, корекційних програм, надання послуг дітям та їх сім'ям.

Таким чином у разі проявів насильства, або ж посягань щодо дитини, повинен негайно включатися механізм протидії та захисту з боку суб'єктів які уповноважені державою функціями захисту прав дітей.

На сьогодні визначений такий вид насильства щодо дітей як булінг, прояви якого були завжди в різних соціальних відносинах серед дітей, у відносинах дорослих з дитиною.

Порядок реагування на випадки булінгу визначено Наказом МОН № 1646 від 28.12.2019 «Деякі питання реагування на випадки булінгу та застосування заходів виховного впливу в закладах освіти», План заходів, спрямованих на запобігання та протидії булінгу Наказ

МОН від 26.02.2020 № 293, спрямований на упорядкування міжвідомчої координації дій суб'єктів реагування на території виявленого правопорушення, ст. 173-4 КУпАП «Булінг (цькування) учасника освітнього процесу»

Варто наголосити, що повідомлення про випадок булінгу здійснюється відповідно до ЗУ «Про освіту», ЗУ «Про звернення громадян», ЗУ «Про Національну поліцію».

Таким чином, повідомлення у закладі освіти фіксується у письмовій формі та реєструється відповідно до вимог діловодства, та невідкладно у строк 1 доби керівник закладу освіти повідомляє Орган Національної поліції (за допомогою лінії 102), та одного з батьків що стала стороною булінгу.

Підрозділ ювенальної превенції перевіряють факт булінгу по факту заяви. При підтвердженні складається протокол за ст. 173-4 КУпАП (хочу зауважити, що відповідно до ч.5 ст 173-4 КУпАП – передбачено відповідальність, у разі не повідомлення уповноваженим підрозділам Національної поліції про випадки булінгу)

Незалежно від перевірки інформації, керівник закладу освіти та комісія з розгляду випадків булінгу здійснюють реагування, оскільки до складу комісії з розгляду випадків булінгу, входять працівники ювенальної превенції, працівники з управління захисту дітей та управління освіти на місцях. Комісія вирішує чи мав місце булінг. Однак сторона постраждалої дитини, може одразу звернутися до органів Національної поліції України без отримання результату висновку комісії закладу освіти.

Якщо є питання, чи хтось потребує підтримки чи поради з питань протидії булінгу, можна звернутись за консультацією на Національну дитячу гарячу лінію: 116 111 (з мобільного) або 0800 500 225 (зі стаціонарних телефонів). Керівник закладу освіти, повинен забезпечити психологічну підтримку усім учасникам

(школярам, що залучені до встановлення факту булінгу, у школі де вони навчаються).

- За потреби надається медична допомога
- Повідомляється службу у справах дітей, з метою соціального захисту та вжиття заходів для усунення факту
- Не пізніше 3 робочих днів скликається засідання комісії з розгляду випадків булінгу, для реагування за заявою. До засідання комісії, за згодою залучаються батьки та інші учасники, для неупередженого вирішення та з'ясування всіх обставин.
- Проведення засідання обов'язково фіксується протоколом засідання комісії закладу освіти, фіксація проявів булінгу дуже важлива для встановлення складу правопорушення, його повторності і протиправності дій.

Органи Національної поліції при надходженні повідомлення про булінг (цькування)здійснюють наступне реагування.

1. Приймають та реєструють заяву відповідно до вимог наказу МВС № 100

2. Після повідомлення факту вчинення булінгу, працівники поліції здійснюють виїзд до закладу освіти, для встановлення факту протиправних посягань.

3. Проводиться опитування усіх учасників та свідків цькування: неповнолітнього (в присутності батьків, психолога, а також лікаря); дітей в класі; викладачів (обов'язково класного керівника) і т.д.

4. Інтерв'ювання неповнолітнього з психологом і винесення висновку, в якому буде відображено психологічний стан неповнолітнього, а також направлення до психіатра (бажано проводити в спеціальних «Кризових кімнатах дружніх до дитини»)

5. Протягом доби повідомити службу у справах дітей.

6. Залучення мобільної бригади соціально-психологічної допомоги, за необхідністю.

7. Повідомлення в центр вторинної правової допомоги.

8. Постановка на профілактичний облік неповнолітніх, які вчиняли булінг, згідно з Наказом МВС № 1044 (однак наказом визначені підстави взяття на профілактичний облік дітей які самовільно залишали сімю два і більше разів, які впродовж року два і більше разів були притягнуті до адміністративної відповідальності, тобто щодо них повинні бути складені протоколи та винесені постанови суду з застосуванням заходів виховного впливу).

До суду по факту булінгу направляється адміністративний матеріал, з наступними процесуальними документами:

- Рапорт про надходження до поліції повідомлення щодо вчинення булінгу.
- Заява батьків (постраждалої особи) до поліції, про притягнення до відповідальності особи по факту булінгу.
- Пояснення осіб, викладачів, дітей.
- Довідка щодо тілесних ушкоджень (у випадках фізичного насильства) .
- Характеристика осіб (дітей).
- Повідомлення директора школи.
- Протокол про адміністративне правопорушення за ст. 173-4 КУпАП.

Матеріали адміністративної справи направляються до суду для розгляду в порядку ст. 221 КУпАП.

Тож, основною метою проведення розслідування є проведення опитування неповнолітніх для встановлення достовірності факту проявів булінгу чи інших насильницьких посягань, тому опитування доцільно проводити у спеціальних кімнатах для опитування, що не травмує психо-емоційне становище неповнолітнього, та забезпечує права і законні інтереси дітей.

Вищезазначене зумовлює той факт, що однією з основних, специфічних та найскладніших видів діяльності органів Національної поліції є повне й швидке виявлення, попередження і документування правопорушень, що вчиняються відносно дітей та

викриття винних, з метою попередження психологічних травм дитини.

Слід враховувати, що опитування та допит дітей потребує ретельної та ґрунтовної підготовки, яка дозволить не лише отримати необхідні свідчення для з'ясування обставин справи, але й зменшити психологічне травмування дитини.

Необхідно завчасно з'ясувати вікові та індивідуально-типологічні особливості дитини, соціальну ситуацію її розвитку, визначитися щодо участі в процесі законних представників дитини. Слід відзначити, що найсуттєвішими є вік та особливості розвитку дитини. Для цього потрібно за поспілкуватися з батьками, сусідами, іншими людьми місцем проживання дитини (вихователями, медичними та соціальними працівниками), які можуть надати інформацію про сім'ю та стосунки, що в ній склалися, отримати та узагальнити незалежні характеристики, потрібно чітко розуміти, де саме і в чий присутності буде проходити спілкування; з ким і про що буде говорити слідчий.

Прояви насильства щодо дітей, на жаль, мають місце в нашому суспільстві. Тому взаємодія і злагоджена координація зусиль суб'єктів у сфері захисту прав дітей, що покладено на органи Національної поліції, Міністерство соціальної політики, Міністерство освіти і науки, та інші органи, надасть можливість запровадження ефективного механізму спрямованого на підвищення рівня соціального та правового захисту дітей.

Література:

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. : [зі змінами, внесеними згідно із Законом України № 2222-IV від 8 грудня 2004 р.] // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – С. 141.

2. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 р. № 58-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 40-41.

3. Спільний Наказ Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту та Міністерства внутрішніх справ України від 7 вересня 2009 року № 3131/386 «Про затвердження Інструкції щодо порядку взаємодії структурних підрозділів, відповідальних за реалізацію державної політики щодо попередження насильства в сім'ї, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї» URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0917-09>.

4. Постанова Кабінету Міністрів України від 21 листопада 2013 року №895 «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах» URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/895-2013-%D0%BF78>.
Постанова Кабінету Міністрів України від 21 листопада 2013 року №896 «Про затвердження Порядку виявлення сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах, надання їм соціальних послуг та здійснення соціального супроводу таких сімей (осіб)» URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/896-2013-%D0%BF>

5. Спільний Наказ Міністерства соціальної політики України, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства освіти і науки України та Міністерства охорони здоров'я України від 19 серпня 2014 року №564/836/945/577 «Про затвердження Порядку розгляду звернень та повідомлень з приводу жорстокого поводження з дітьми або загрози його вчинення» URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1105-14>